

„O incursiune unică și fascinantă în mintea și moralitatea celor care au condus lagărele de concentrare sovietice.”

— ANNE APPLEBAUM, AUTOAREA VOLUMULUI *GULAG: A HISTORY*
ȘI CĂȘTIGĂTOARE A PREMIULUI PULITZER

FEODOR MOCIULSKI
DEBORAH KAPLE

ȘEF ÎN GULAG

AMINTIRILE UNUI OFIȚER SOVIETIC

CORINT

INTRODUCERE

Deborah Kaple

Aceasta este povestea despre munca și supraviețuirea unui om la PeciorLag, un avanpost al Gulagului lui Stalin, situat în nord, în imediata apropiere a Cercului Arctic. Feodor Vasilievici Mociulski (1918-1999) nu a fost un simplu deținut al unui lagăr de muncă silnică din Gulag, ci un angajat al acestei instituții. Spre deosebire de celebrele mărturii ale lui Aleksandr Soljenițin, Evghenia Ghinzburg, Varlam Șalamov¹ și ale altora, această poveste este scrisă de un angajat al NKVD (Comisariatul Poporului pentru Afaceri Interne), brigadier-șef și șef de unitate în mai multe lagăre din Gulagul sovietic, în anii 1940. În literatura despre Gulag, volumele de memorii scrise de șefii din lagăre sunt extrem de rare. *Șef în Gulag* constituie de fapt prima astfel de relatare despre Gulag, din perspectiva „conducerii”, publicată în limba engleză.

În 1940, Mociulski era un student de 22 de ani la un institut de căi ferate și candidat la statutul de membru al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS). În calitate de membru al partidului, tânărul inginer a fost recrutat pentru a lucra în

Gulag, unde urma să ajute la construirea unui tronson de cale ferată lung de 500 de kilometri, în condițiile grele din apropierea Cercului Arctic. Deși inițial urma să fie brigadier-șef, la sosirea în lagăr, tânărul inginer s-a trezit nevoit să preia și postul de șef de unitate, din cauza lipsei de personal². În memoriile sale, acesta descrie viața și preocupările personalului din Gulag, format din gardieni NKVD și cadre ale partidului, între 1940 și 1946. În calitate de angajat al Gulagului NKVD³, și nu de deținut, Mociulski ne pune la dispoziție o nouă perspectivă asupra Gulagului cu atrocitățile lui. Povestea sa ne face să ne punem din nou o întrebare mai veche: ce anume îi determină pe „oamenii obișnuiți” să ia parte la asemenea acțiuni malefice?⁴

Cuvântul „Gulag” este de fapt un acronim pentru *Glavnoe Upravlenie Lagherei* sau Administrația Generală a Lagărelor. Deși este extrem de dificil de stabilit câte lagăre au existat în realitate, cercetătorii au găsit dovezi în arhivele rusești despre existența a aproximativ 478 de lagăre, mai mici sau mai mari, în 1940. Între acestea, 53 erau lagăre de muncă forțată, cărora li se alătura o rețea de 425 de colonii de muncă forțată, precum și mai multe închisori și „așezări speciale”⁵. Între 1928 și 1953, guvernul sovietic a văzut în aceste lagăre și colonii o sursă importantă de forță de muncă de care era atâta nevoie pentru construirea socialismului sovietic⁶. Deși este mult prea dificil de estimat numărul real al victimelor represiunii staliniste, cercetătorii estimează că ar fi vorba de 20-20,7 milioane de oameni care au prestat muncă de sclavi în Gulag (incluzându-i și pe cei aflați într-un tip special de exil)⁷. Cât privește numărul total al victimelor, unii cercetători vorbesc de nu mai puțin de 7 milioane de execuții care ar fi avut loc între 1921 și 1953, alții spun că ar fi fost de fapt 2,7 milioane de oameni care ar fi pierit, în timp ce documentele descoperite oferă dovezi certe pentru 1,1 milioane de morți⁸. Știm, de asemenea, din sutele de

relatări despre Gulag, că mii de oameni au fost împușcați cu ușurință sau au murit în timpul lungilor marșuri forțate de traversare a URSS, motiv pentru care aceștia nu vor putea fi regăsiți în niciun registru⁹. Ceea ce mai știm este că, atât cât a durat războiul, unul din patru deținuți murea în fiecare an în Gulag¹⁰.

În ciuda amplitudinii crimelor și abuzurilor despre care supraviețuitorii ruși au oferit mărturie în numeroase cărți, volume de memorii sau articole și în ciuda excelenței munci academice depuse în Vest începând cu 1940¹¹, în afara mediului academic, Gulagul lui Stalin continuă să rămână învăluit în mister. Gulagul a fost în principal creația poliției secrete, care a dominat viața în Uniunea Sovietică aproape pe toată durata existenței sale¹². La puțin timp după ce bolșevicii au preluat puterea, în 1917, Lenin însuși pleda pentru „teroare în masă fără milă” și pentru aruncarea fără scrupule în lagărele de muncă silnică a tuturor inamicilor regimului¹³. Astfel încât, nou-creatul aparat polițienesc sovietic a devenit repede stăpân peste închisorile și lagărele noului guvern. Poliția secretă avea rolul esențial de ajutor al Partidului Comunist, care reușise deja să-și înclăteze gheara asupra societății sovietice¹⁴. Atât Lenin, cât și Stalin s-au folosit foarte mult de această instituție pentru a-și elimina dușmanii, reali sau imaginari. În 1928, când Stalin lansa programele de industrializare accelerată și de colectivizare în cadrul primului plan cincinal, NKVD își extindea puterea pentru a putea asigura îndeplinirea acestor obiective.

Poliția secretă nu se ocupa numai de închisorile și de sistemul de lagăre de muncă forțată al Gulagului, ci și cu arestările în masă și execuțiile, cu reținerea persoanelor despre care se bănuia că ar fi ostile guvernului, cu ridicarea miilor de țărani sau de străini din URSS, care erau apoi relocați în așezări speciale din zonele îndepărtate ale țării, cu supravegherea

granițelor și chiar cu realizarea filmelor de propagandă în timpul lui Stalin¹⁵. Rolul structurii numite Gulag a fost crucial în forțarea modernizării țării, care constituia centrul viziunii lui Stalin, iar lagărele de muncă forțată reprezentau o parte integrantă a giganticele proiecte de construcție care aveau să devină o marcă a stalinismului. Multe orașe sovietice, diguri, poduri, canale, linii de cale ferată, fabrici și mine, chiar și frumosul sistem de metrou sovietic, au fost construite de sclavii puși la dispoziție și coordonați de NKVD.

Timp de decenii, guvernul URSS s-a străduit să disemineze implicarea NKVD în viața sovietică. Astăzi, grație deschiderii arhivelor fostei Uniuni Sovietice în anii 1990, rolul central al organizației NKVD a devenit din ce în ce mai clar. Înțelegem, desigur, mult mai bine acum enormitatea tragediei umane care a fost Gulagul. Gulagul sovietic a fost fără îndoială una dintre cele mai monstruoase creații politice ale secolului al XX-lea, alături de Holocaustul lui Hitler în Europa, asasinarea de către Pol Pot a milioane de oameni în Cambodgia și politica lui Mao Zedong, care a dus la moartea a milioane de chinezi. Dintre toate masacrele la scară largă susținute de stat, Gulagul rămâne cel care a rezistat cel mai mult în timp, în acel secol extrem de sângeros¹⁶.

Relatările cutremurătoare ale lui Aleksandr Soljenițin, Evghenia Ghinzburg și Varlam Șalamov au dezvăluit întregii lumi adevărul despre teroarea din Gulag. Însă până acum nu a apărut niciun volum de memorii despre viața din interiorul lagărelor scris de un angajat al poliției secrete.

În aceste memorii extrem de interesante, Feodor Mociulski vorbește despre perioada în care a fost brigadier în lagărul de muncă forțată de la PeciorLag, în tundra înghețată. În vârstă de numai 22 de ani, în acel moment nu avea decât o vagă idee despre ceea ce însemna Gulagul. A găsit acolo o lume de o inimaginabilă suferință și moarte.

Acest volum de memorii aruncă o nouă lumină asupra uneia dintre cele mai obsedante tragedii ale secolului al XX-lea.

Memoriile lui Feodor Mociulski ne oferă perspectiva unui ofițer dintr-un lagăr de muncă din Gulag care, deși era un comunist devotat, a fost capabil să sesizeze prăpastia imensă dintre așteptările sale și teribila realitate. [...]

Relatarea sa reușește să dezvăluie întreaga hidoșenie a sistemului pe care l-a servit cu loialitate.

– **MARK KRAMER**, DIRECTORUL DEPARTAMENTULUI PENTRU STUDIUL RĂZBOIULUI RECE DE LA UNIVERSITATEA HARVARD

Aceste memorii sunt pur și simplu fascinante, prezentându-ne pentru prima dată perspectiva unui „șef din Gulag”.

– **LYNNE VIOLA**, AUTOAREA CĂRȚII *THE UNKOWN GULAG: THE SECRET WORLD OF STALIN'S SPECIAL SETTLEMENTS*

O viziune unică asupra nemilosului sistem de închisori stalinist care se constituie într-un important document istoric.

– **NEW YORK POST**

ISBN: 978-973-135-807-9

9 789731 358079

www.grupulcorint.ro